

EEN Ruth
Galloway THRILLER

DODEN
ZONDER NAAM

ELLY GRIFFITHS

Elly Griffiths

Doden zonder naam

Vertaald door Janet Limonard-Harkink

De Fontein

I

‘En wij vragen Uw overvloedige zegen, Heer, voor hen, de verstoten doden...’

De groep die zich op de aarden wal onder aan de kasteelmuren heeft verzameld mompelt instemmend. Maar Ruth Galloway, die achteraan staat, zegt niets. Ze heeft de beleefd neutrale uitdrukking op haar gezicht die ze altijd aanneemt als God ter sprake komt. Dat masker is haar door de jaren heen al vaak van pas gekomen en ze ziet geen reden om dat nu af te zetten. Maar ze heeft zeker waardering voor het gebed voor de verstoten doden. Deze korte oecumenische dienst wordt elk jaar voor de onbekende doden van Norwich gehouden; voor de lichamen die in de naamloze graven werden gegooid, de paupers, de slachtoffers van de pest, vergeten en onbeweend, behalve door deze bonte verzameling archeologen, historici en willekeurige belangstellenden.

‘Heer, U hebt gezegd dat er nog geen mus ter aarde valt zonder dat onze Vader in de Hemel dat weet. Wij weten dat U deze mensen kende en liefhad...’

De dominee heeft een schrille, weifelende stem die al verwaaid is voordat hij Ruth heeft bereikt. Nu hoort ze alleen Ted, een van de veldarcheologen, met zijn zware baritonstem antwoorden.

‘Wij zullen hen niet vergeten.’

Ze weet niet of Ted een religieuze overtuiging heeft. Ze weet alleen van hem dat hij opgegroeid is in Bolton en mogelijk Iers is. Als hij Iers is, is hij waarschijnlijk katholiek, net als inspecteur Harry Nelson, die, hoe fel hij het ook ontkent, nog steeds een restje geloof in de hemel, de hel en alles ertussenin heeft. De gedachte aan Nelson geeft Ruth een ongemakkelijk gevoel. Ze gaat een stukje verderop op de heuvel staan en een van de mensen die daar rondom de dominee staan, een rijzige vrouw met een rood jasje

aan, draait zich om en glimlacht tegen haar. Ruth glimlacht terug. Janet Meadows, de plaatselijke historicus en expert op het gebied van de verstoten doden. Ruth had haar ruim een jaar geleden voor het eerst ontmoet bij het onderzoek van de beenderen van een middeleeuwse bisschop van wie werd beweerd dat hij magische krachten had. Het was Cathbad die Ruth met Janet in contact had gebracht en zelfs nu kan Ruth niet geloven dat haar druïdevriend niet plotseling met wapperende mantel en zijn zesde zintuig in de alarmstand in de schaduw van het kasteel opduikt. Maar Cathbad is ver weg en magische krachten hebben ook zo hun beperkingen, zoals zij maar al te goed weet.

De woorden komen op de lichte zomerbries naar Ruth toe zweven.

‘Herinneren... verloren... voor altijd verdwenen... hemelse Vader... vol genade... goedertierenheid... vergiffenis.’

Zo veel woorden, denkt Ruth – zoals ze al zo vaak heeft gedacht –, om zo weinig te zeggen. De doden zijn dood en er zijn geen woorden, hoe welluidend ook, die hen kunnen terugbrengen. Ruth is forensisch archeoloog en ze kent de dood goed. Ze gelooft dat het goed is dat de doden niet worden vergeten en dat hun botten met respect worden behandeld, maar ze verwacht niet dat ze hen ooit nog zal terugzien, op wolken neerdalend uit de hemel. Onbewust kijkt ze omhoog naar de bleke avondhemel. Het is juni, bijna de langste dag.

Een luid ‘Amen’ van Ted maakt duidelijk dat de dienst ten einde is en Ruth wandelt naar de groep mensen die zit of staat op de plekken die daarvoor in de met gras begroeide aarden wal zijn gemaakt. Ze loopt in de richting van Ted, maar ze ziet dat hij in gesprek is met Trace Richards, een ander lid van het team van veldarcheologen. Het opzichtige alternatieve uiterlijk van Trace – paars haar, piercings – lijkt in tegenspraak met het feit dat ze afkomstig is uit een zeer rijke familie en dat ze zich onlangs zelfs met een prominente plaatselijke zakenman heeft verloofd. Ruth heeft het nooit zo goed kunnen vinden met Trace en op het laatste moment verandert ze van richting en plotseling staat ze naast Janet.

‘Ik hou van deze diensten,’ zegt Janet. ‘We moeten ze inderdaad

niet vergeten, deze gewone mensen. We moeten niet alleen aandacht hebben voor de koningen en de bisschoppen en de mensen die rijk genoeg waren om kastelen te bouwen.'

'Het is een van de redenen dat ik archeoloog ben geworden,' zegt Ruth. 'Om erachter te komen hoe de gewone mensen leefden.' Ze denkt aan Erik, haar voormalige docent en mentor, die zei: 'Wij zijn hun rapporteurs. Wij beschrijven hun dagelijks leven, wat ze elke dag deden en hun hoop en dromen voor de eeuwigheid.' Maar Erik is dood en zijn hoop en dromen zijn vergeten, behalve door de mensen wier leven hij voorgoed heeft beïnvloed, zoals Ruth.

'Jij hebt toch opgravingen gedaan bij het kasteel?' zegt Janet.

'Ja,' zegt Ruth. 'Hier heel dichtbij, naast de ingang van het café.'

'En, iets gevonden?'

'We denken dat we lichamen hebben gevonden van geëxecuteerde gevangenen.'

'Hoe weet je dat het gevangen waren?'

'Nou, ze lijken met weinig ceremonieel vertoon te zijn begraven, zonder lijkwades of kisten. Bij sommigen zijn de handen nog steeds gebonden. En ze lagen voorover, met hun gezicht naar beneden, in noord-zuidrichting.'

'Noord-zuid?' vraagt Janet.

'Christenen worden meestal in west-oostrichting begraven; het hoofd naar het westen, de voeten naar het oosten.'

Janet knikt peinzend. 'Ze werden uitgesloten van christelijke liefdadigheid. Misschien hadden ze niet eens vreselijke misdaden begaan, maar in het begin van de negentiende eeuw konden ze je zelfs ophangen als je een zakkenroller was.'

'Ik weet het,' zegt Ruth. Ze vertelt niets over dat ene specifieke skelet dat gisteren is opgegraven, waarvan zij denkt dat het mogelijk van een vrouw is die schuldig was aan een veel verschrikkelijker misdaad.

'Kun je de lichamen dateren?' vraagt Janet.

'We kunnen een C14-datering uitvoeren op de botten en alle voorwerpen bekijken die in het graf zijn gevonden, dat soort dingen. En we weten dat veroordeelde misdadigers van midden tot eind negentiende eeuw voornamelijk op het terrein van het kasteel

werden begraven. Voor de negentiende eeuw werden ze naar de chirurgijns gestuurd voor experimenten en was het zelfs een misdaad om ze te begraven. En nog eerder werden ze met teer ingesmeerd en in een *gibbet*, een metalen kooi, gestopt.’

‘En die kooien werden aan galgen gehangen.’

‘Ja. Blijkbaar kon je tot in de victoriaanse tijd nog kooien met menselijke resten zien hangen.’

‘Hier in de stad hebben we nog een *Gibbet Street*,’ zegt Janet. ‘En wat nu *Heigham Street* is stond vroeger bekend als *Hangman’s Lane*. Een executie was een belangrijke gebeurtenis in *Norwich*,’ vervolgt ze droogjes. ‘Die werden hier bij het kasteel op *Castle Hill* uitgevoerd. Om de feestvreugde nog te verhogen werd er soms tegelijkertijd een kermis of een markt gehouden. Als dan de klok van de *St. Peter Mancroft Church* klonk, werd de gevangene naar buiten geleid, gevolgd door de priester en de gevangenisdirecteur.’

Net als bij alle goede historici krijgt Ruth bij Janet altijd het gevoel dat ze het verleden werkelijk kan zien. Ze kijkt omhoog naar het kasteel, dat vierkant en donker afsteekt tegen de avondhemel. Ze kan de gebeden van de priester bijna horen, net als de woorden van de dominee eerder, vervliegend in de lucht. Daarna de grote klok die beiert, het gejuich van het volk, het bleke gezicht van de gevangene voordat de kap over zijn hoofd wordt getrokken.

‘Dat moet afschuwelijk zijn geweest,’ zegt ze.

‘Afschuwelijk?’ hoort ze achter zich. ‘Wat is er afschuwelijk?’ Ruth draait zich om en ziet *Phil Trent*, het hoofd van haar vakgroep. Hij ziet eruit alsof hij gaat cricketen, met zijn witte broek, een overhemd waarvan het bovenste knoopje los is en zijn panama-hoed.

‘Niets,’ zegt Ruth.

Phil gaat er niet verder op in. Hij lijkt maar zelden geïnteresseerd in wat Ruth te zeggen heeft, hoewel ze op het moment in een vrij goed blaadje staat bij hem omdat ze net het contract heeft getekend voor de publicatie van haar eerste boek. Het boek, over een opgraving in *Lancashire*, heeft helemaal niets te maken met *Phil* of de vakgroep, maar niettemin gaat hij met een deel van de eer strijken. Normaal gesproken kan hij ook weinig enthousiasme

opbrengen voor haar gesprekspartners, maar vandaag straalt hij werkelijk van jovialiteit; hij neemt haar bij de arm en leidt haar weg bij Janet. Ruth kijkt verontschuldigend om en Janet glimlacht naar haar en ze zwaait even kort.

‘Fantastisch nieuws, Ruth,’ zegt Phil.

Ze zet een effen gezicht op. Het nieuws zou een promotie voor Phil kunnen zijn of nieuwe fondsen voor de vakgroep. Ze betwijfelt of het iets met haar van doen heeft. Het zou zelfs persoonlijk kunnen zijn. Phil woont namelijk samen met Ruths vriendin Shona en ze zijn nog niet zo lang geleden ouders geworden. Of gaan ze misschien trouwen?

‘Ik heb het over onze eerdere vondst,’ zegt Phil, nu met gedempte stem.

‘Onze’ is wel iets bezijden de waarheid, Phil was niet eens op de site toen Ruth het lichaam van de vrouw vond, hoewel hij er snel genoeg was nadat hij het nieuws had gehoord.

‘Nou,’ zegt hij, ‘er bestaat interesse voor.’

‘Vanuit de English Heritage?’ vraagt Ruth, oprecht enthousiast. Wie weet wat ze allemaal zouden kunnen vinden als de English Heritage bereid is een echt grote opgraving te financieren. De bouw van Norwich Castle is begonnen in de middeleeuwen, onder hun voeten moeten de schatten laag na laag voor het oprapen liggen.

‘Nog beter,’ zegt Phil, met een gezicht waar de blijdschap van afspat. ‘De televisie!’

Ruth rijdt in een schijnbaar oneindige stroom verkeer naar huis. Ze heeft de andere archeologen achtergelaten op een feestje op het kasteelterrein met warme witte wijn en vegetarische hapjes die Janet heeft meegebracht. Dat is een van de grote nadelen als je een werkende moeder bent. Met het wérk is niets mis. Daar kun je regelingen voor treffen. Het gaat om alles wat erbij hoort. Het drankje na het werk, het vertrek van een feestje, de vrijdagavonden waarop iemand voorstelt om een curry te gaan eten. Eigenlijk al die keren waarop je een band smeedt met elkaar. Dat moet Ruth allemaal missen, en ze is de tel kwijt van de keren dat zij als laatste iets te horen kreeg over een opgraving, want ‘daar hebben we het

gisteravond in de pub over gehad'. Phil is geweldig goed in netwerken, hij glipt altijd weg met een paar makkers om bij een bord pasta afspraken te maken, maar ja, Phil is slechts een werkende vader. Het feit dat hij een kind heeft lijkt totaal niet van invloed te zijn op zijn werkzame leven.

Maar Ruth heeft geen tijd om op het gras te gaan liggen en over de doden te praten. Het zal al na achten zijn voordat ze Kate bij de oppas ophaalt. Sandra is altijd heel begripvol, maar Ruth wil niet al haar krediet in één keer verspelen, want ze weet niet wanneer ze weer een gunst nodig heeft. Dus begint ze aan de saaie rit van Norwich naar King's Lynn, dwars door het breedste deel van het graafschap. Maar bij het veranderen van rijbaan, het stilstaan bij een rood verkeerslicht en het kiezen van de ontelbare sluiproutes die in werkelijkheid meer tijd kosten maar waardoor ze in elk geval rijdt, denkt ze niet aan haar collega's en zelfs niet aan haar geliefde dochter. Ze denkt aan het lichaam dat ze heeft opgegraven.

Zodra ze het zag wist ze het. Een skelet, met nog steeds een paar repen kleding, gezicht naar beneden gekeerd, armen achter de rug bijeengebonden. Ruth moest vooral diep ademen door wat er aan het uiteinde van een van de armen zat. Een ijzeren haak, aan de punt bijna weggeroest, ruw in het spaakbeen geschroefd. Toen het lichaam werd opgegraven en ze aan het bekken kon zien dat het om een vrouw ging, wist ze meteen vrijwel zeker dat ze naar het skelet van Jemima Green, alias Mother Hook, keek. Zelfs Ruth, die 'echte misdaadverhalen' mijdt als de pest (hoewel ze zeer geïnteresseerd is in de pest), heeft van Mother Hook gehoord; ze was waarschijnlijk de beruchtste moordnares in de geschiedenis van Norfolk. In een nachtmerrieachtige victoriaanse versie van pleegouderschap werd Jemima Green, als zogeheten *baby farmer*, veroordeeld voor de moord op een kind dat zij in huis had genomen. Destijds dacht men dat ze misschien nog twintig andere kleine kinderen had omgebracht. Ze was een van de laatste vrouwen die bij het kasteel werden opgehangen, ongetwijfeld voor een grote menigte toeschouwers. Maar haar naam bleef voortleven. Dat kwam deels door de lugubere fascinatie met de haak. Vanaf *Peter Pan* hebben metalen ledematen ertoe bijgedragen de slechteriken

nog slechter te maken. En het feit dat Jemima Green een haak had in plaats van een hand droeg bij aan het beeld van een vrouw die geen enkel natuurlijk instinct meer had, een moeder die moordde in plaats van koesterde. De hand die de wieg deed schommelen werd een martelinstrument. Ruth gaat onbewust harder rijden en ze mist bijna de afslag naar de A47.

Als ze inderdaad de overblijfselen van Mother Hook hebben gevonden, is de publiciteit niet te overzien. Er zijn talloze boeken over Jemima Green geschreven en er is zelfs een nogal dubieuze musical gemaakt, getiteld *Hook, Line and Sinker*. Geen wonder dat er een tv-programma is dat interesse heeft. Maar elke keer als Ruth aan het skelet denkt, nog steeds met de kap over het hoofd, de ijzeren haak fonkelend in het zonlicht, voelt ze een rilling over haar rug lopen. Ze heeft bijna het gevoel dat ze nee moet zeggen, dat ze niet bij deze opgraving betrokken wil zijn, maar als ze denkt aan het enorme enthousiasme van Phil, weet ze dat er geen ontkomen aan is.

Als ze bij Sandra aankomt slaapt Kate, waardoor Ruths schuldgevoel alleen maar wordt aangewakkerd. Ze draagt haar dochter naar de auto, maar als ze haar in het kinderstoeltje zet, wordt Kate wakker. 'Mam,' zegt ze beschuldigend.

'Hallo, Kate. We gaan naar huis.'

'Naar huis,' zegt Kate, en ze doet haar ogen dicht.

Naar huis. Terwijl Ruth op deze zomeravond langs de buitenwijken van King's Lynn en de verlokkelijke doorkijkjes naar zee rijdt en langs de campings die steeds voller worden nu het hoogseizoen nadert, denkt ze aan hun huis, dat van haar en Kate. Ruth woont in een afgelegen cottage op het verste uiteinde van de Saltmarsh, een stuk moerasland. Het grootste deel van het jaar heeft ze alleen vogels als burens, die boven het grove gras en de zandduinen vliegen die naar de zee leiden. Soms krijgt ze gezelschap van haar nomadische inheemse Australische buurman, Bob Woolunga, of van de eigenaren van de andere cottage, die alleen in het weekend komen. Maar meestal zijn zij en Kate alleen. En meestal is dat ook precies wat Ruth graag wil. Maar sinds kort, vooral sinds de afgelopen winter, toen ze een aantal dagen ingesneeuwd waren

geraakt, vraagt ze zich af of dit wel de ideale plek is om een kind te laten opgroeien. Zou ze niet wat dichterbij in de buurt van de beschaafde wereld, peuterspeelzalen, Chinese afhaalrestaurants en dat soort dingen moeten gaan wonen? Het probleem is dat Ruth de beschaafde wereld niet altijd even prettig vindt.

Het is nog licht als ze bij hun huis aankomen, maar de schaduw worden steeds donkerder. De veiligheidsverlichting (drie jaar geleden door Nelson geïnstalleerd) floept aan als ze een nog steeds slapende Kate naar de voordeur draagt. Ruths rode kater, Flint, begroet hen enthousiast en slingert zich rond Ruths benen terwijl ze met Kate in haar armen de trap op loopt. Niet wakker worden, smeekt Ruth in stilte. Ze houdt meer van haar dochter dan van wat of wie dan ook, maar het vooruitzicht van een avondje tv-kijken met Flint en een glas wijn is aantrekkelijker dan de gedachte aan urenlang kinderliedjes zingen en voorlezen uit *Dora the Explorer*. Hoewel Kate snuift en zucht als Ruth haar in bed legt, wordt ze niet wakker. Ruth gaat op haar tenen naar beneden, met Flint op haar hielen. Hij wil zeker weten dat zijn avondeten de hoogste prioriteit heeft.

Ruth geeft hem te eten, maakt voor zichzelf een sandwich en schenkt een glas rood in. Daarna schuift ze een stapel boeken van de bank, gaat zitten en zapt langs de zenders. Een kookprogramma? Nee, dank je, ze heeft al genoeg problemen met haar gewicht zonder zich te verliezen in cupcakeporno. Een huizenprogramma? Nee, ze heeft slechts beperkt sympathie voor mensen die een landhuis kopen van een miljoen pond en zich dan druk maken om een paar huiszwammen in de serre. Het nieuws. Oké, dat dan maar. Ze moet zich meer verdiepen in de echte wereld.

Op het scherm verschijnt een zwaargebouwde donkerharige man die nors in de camera kijkt.

‘Inspecteur Harry Nelson,’ zegt de omroeper, ‘weigerde vandaag commentaar te geven, maar de politie van King’s Lynn heeft bevestigd dat ze de zevenendertigjarige Liz Donaldson voor verhoor heeft opgepakt in verband met de dood van haar drie kinderen.’

In beeld verschijnt een lachende blonde vrouw met een baby in haar armen.

2

Tegen de tijd dat inspecteur Harry Nelson thuiskomt heeft hij het gevoel dat hij in geen jaren heeft geslapen. Als hij de auto van zijn vrouw op de oprit ziet staan, wil hij bijna voor het eerst in hun huwelijk dat Michelle een avondje uit is met haar vriendinnen of op bezoek bij haar moeder, en niet met een warme maaltijd op hem wacht en alle details van die dag wil horen. Wat moet hij zeggen? Ik heb een moeder ondervraagd, een vrouw die wel wat op jou lijkt – aantrekkelijk, onafhankelijk, intelligent – en ik heb haar gevraagd of zij een kussen op het gezicht van haar drie kinderen heeft gedrukt, waardoor ze het leven uit hen heeft geperst en ze uiteindelijk stikten. Ik heb een vrouw die kort daarvoor haar derde kind had verloren, gevraagd of het een vreselijke tragedie was of toch een regelrechte moord. Ik heb dat gedaan onder de openlijk vijandige houding van mijn team. Judy, die denkt dat Liz Donaldson aan een post-traumatische stressstoornis lijdt. Clough, die zegt dat een moeder nooit zoiets zou kunnen doen, hoewel hij weet dat ze dat wel kunnen en dat ook doen. Zelfs Tim, die Nelson heeft meegenomen uit Blackpool om binnen zijn team te fungeren als de kalme stem van de rede, zegt dat hij een ongemakkelijk gevoel krijgt van het hele proces. ‘De lijkschouwer oordeelde dat het bij de eerste twee kinderen om een natuurlijke doodsoorzaak ging. Mogelijk is hier sprake van een aangeboren gezondheidsprobleem.’ Mogelijk, maar volgens Nelson niet waarschijnlijk. Hij is eerder bij dit soort zaken betrokken geweest en hij weet dat het tegen alle gevoel in gaat om te geloven dat een moeder in staat is haar eigen kinderen te vermoorden. Als toegewijde vader vindt hij het nogal beledigend dat de mensen het geen probleem vinden om de vader de schuld te geven. Maar mama... mama is iets anders.

Michelle komt de keuken uit lopen als ze de sleutel in het slot

hoort. Ze ziet er als altijd prachtig uit; ze draagt nog steeds haar werkkleding: een strakke grijze jurk en hoge hakken. Haar blonde haar zit in een ingewikkelde Franse vlecht en haar nauwkeurig aangebrachte make-up is alleen heel licht uitgelopen rond de ogen. Het huis geurt naar een smakelijke *shepherd's pie*. Het klopt, hij heeft werkelijk de perfecte echtgenote, zoals Nelsons moeder keer op keer tegen hem zegt. Hoe zou het zijn om thuis te komen bij Ruth? Waarschijnlijk zou ze onderuitgezakt samen met haar kat op de bank zitten, wijn drinken en naar intellectuele onzin op tv kijken. Nelson schudt zijn hoofd, hij ergert zich aan zichzelf. Waarom denkt hij aan Ruth?

‘Dag, schat,’ zegt Michelle. Ze houdt haar geparfumeerde hoofd schuin voor een kus. ‘Goeie dag gehad?’

‘Een rotdag.’

‘Je moeder belde om te zeggen dat ze je op tv had gezien.’

Nelson kreunt en doet de koelkast open op zoek naar een biertje. Alsof het allemaal nog niet erg genoeg is, is zijn moeder blijkbaar ook op het oorlogspad.

‘Het is die zaak,’ zegt hij. ‘Die vrouw en haar kinderen. Alle media zitten erbovenop. We hebben zelfs telefoontjes gehad uit Amerika. Whitcliffe kan zijn geluk niet op.’

Gerry Whitcliffe, Nelsons baas, is dol op publiciteit. Het is een van de vele onderwerpen waarin hij en Nelson lijnrecht tegenover elkaar staan.

‘Denk jij echt dat ze het heeft gedaan?’ vraagt Michelle, terwijl ze de borden uit de oven haalt. ‘Haar drie kinderen vermoord?’

Nelson gaat aan tafel zitten en houdt het beslagen bierblikje tegen zijn voorhoofd. ‘Ik weet het niet,’ zegt hij vermoed. ‘Maar ik moet wel rekening houden met die mogelijkheid. Dat is mijn werk.’

Het probleem is dat hij denkt dat zij het inderdaad heeft gedaan. Zodra hij Liz Donaldson zag, had hij haar verdacht. Hij was niet als eerste ter plaatse geweest toen het ziekenhuis de plotselinge dood van een baby had gemeld. Brigadier Judy Johnson was er als eerste geweest; ze is opgeleid voor zaken rondom de bescherming van kinderen en gezinsbegeleiding, om nog maar te zwijgen over

begeleiding na sterfgevallen, rouwverwerking en alles wat daarbij hoort. Judy was, conform de politieprocedure, samen met de huisarts naar het huis van de Donaldsons gegaan. Ze had gevoelige vragen gesteld en had de plek van overlijden bekeken (een wieg in een slaapkamer boven). Judy had gerapporteerd dat de moeder een kalme, bijna gedissocieerde indruk had gemaakt, als iemand die in een diepe shock verkeert. Daardoor waren er bij Nelson meteen alarmbellen gaan rinkelen. Kalm? Gedissocieerd? Als er iets met zijn dochters gebeurd zou zijn, zou hij tegen de muren op vliegen. Hij denkt aan afgelopen zomer, toen Kate in gevaar was, en aan Ruths woeste blik terwijl ze zich aan hem vastklampte en ze hem smeekte hun dochter te redden. Kalm was op geen van beiden van toepassing geweest. Maar Judy had gezegd dat het een heel normale reactie was. 'Ze zal een onwerkelijk gevoel hebben, bijna alsof ze slaapwandelt. Vergeet niet dat ze eerder al twee kinderen heeft verloren. Ze zal niet kunnen geloven dat het opnieuw gebeurt.'

Het was natuurlijk deze tragische geschiedenis waardoor Nelson bij Liz Donaldson op de stoep had gestaan. Eén dood kind en je krijgt een zorgzame familiebrigadier, drie en je krijgt een inspecteur met een schrijfblok en een akelig achterdochtige geest. Judy had hem vergezeld, en had de hele tijd gecheckt of hij wel meelevend genoeg was. En hij had medeleven gevoeld, zeker wel. In godsnaam, deze vrouw had net een kind verloren. En Liz Donaldson was op het eerste gezicht heel sympathiek. Ze was lang en slank, met kort blond haar en een prettige, lage stem. Ze had hem die dag zonder vijandigheid begroet en ze leek de voortdurende bemoeienis van de politie te beschouwen als nog een last die ze moest dragen. Ze was alleen geweest, wat hem had verbaasd. Judy zei dat er wel een echtgenoot was, maar dat ze uit elkaar waren.

'Dat was snel. Het kind was nog maar een paar maanden oud.'

'Dávid was acht maanden oud,' zei Judy, met nadruk op de naam. 'En het huwelijk was al een tijdje niet goed. De dood van Samuel en Isaac was voor de ouders enorm stressvol.'

'Allemaal jongens,' merkte Nelson op.

'Ja. Wat het nog waarschijnlijker maakt dat we te maken hebben met een genetische afwijking.'

Bijbelse namen, dacht Nelson. Maar hij hield die gedachte voor zich.

Liz had hen binnengevraagd. Het rijtjeshuis was pijnlijk netjes en er hing een bijna overweldigende geur van lelies. Lelies horen bij de dood, zei Nelsons moeder altijd. De voorkamer stond vol kaarten en bloemen. Nelson vroeg zich af of Liz aan Davids geboorte had gedacht, nog geen jaar geleden, en of het huis toen ook vol bloemen had gestaan. Maar nu was de toon uiteraard ingetogen. Zachtpaarse en donkerpaarse kleuren, voetstappen op zand, engelen en verdrietige teddyberen. *Oprechte deelneming, we bidden voor je, veilig in Jezus' armen.* Nelson ging bij Liz Donaldson op het puntje van de bank zitten en merkte verbaasd op dat hij een sterke dierlijke drang ervoer om weg te rennen, om kilometers afstand te creëren tussen hem en deze kamer vol verdriet. Maar Judy boog zich voorover, vroeg Liz hoe het met haar ging, of ze wel genoeg sliep, genoeg steun kreeg...

'Mijn moeder is net weg,' zei Liz. 'Bob was hier gisteren, maar hij was helemaal kapot, de arme man. Soms denk ik dat het voor mannen nog zwaarder is.'

Bob zal de ex-man wel zijn, dacht Nelson. Hij dacht dat hij bijna iets zelfvoldaans in haar toon hoorde. Bob was helemaal kapot maar Liz zat, bleek maar nog steeds helemaal heel, hun vragen verdrietig doch waardig te beantwoorden.

'Ik vind het heel erg, Liz,' zei Judy, 'maar we moeten je een paar vragen stellen over Samuel en Isaac. Oké?'

'Ja, oké.'

'Samuel was een halfjaar oud toen hij overleed en Isaac ruim een jaar?'

'Ja, dat klopt.'

'Ben je ooit iets te weten gekomen over de doodsoorzaak?'

Liz keek weg en staarde nietsziend naar een kaart waarop een fletse avondhemel en de woorden *Veilig in de hemel* te zien waren.

'Wiegendood, SIDS. Dat stond op de overlijdensattesten.'

Nelson en Judy wisten dat al; ze hadden de papieren doorgenomen. SIDS was de benaming die de patholoog-anatoom gaf aan een onverklaarbare dood die geen verder onderzoek behoeftte. Nelson vroeg zich af wie de autopsies had uitgevoerd.

‘Dat moet heel moeilijk zijn geweest,’ zei Judy, ‘dat er geen reden is gevonden.’

‘Bijna het allermoeilijkste. We wisten simpelweg niet waarom. Bob en ik roken geen van beiden, we hebben geen astma en ook geen hartproblemen. Toen Sammy overleed konden we nog denken dat dat soort verschrikkelijke dingen soms gebeuren. Maar toen Isaac ook werd weggenomen...’

Weggenomen, dacht Nelson. Wat een rare woordkeuze. Maar Judy was meelevend en empathisch geweest en ze had daarbij ook vakkundig het verloop van de gebeurtenissen aan Liz weten te ontlokken. Ze hadden Samuel op een ochtend dood in zijn wiegje aangetroffen. Isaac was futloos en slap geweest en ze hadden zich met hem naar het ziekenhuis gehaast, maar hij was op de SEH overleden. David had ze, net als zijn oudste broertje, na zijn mid-dagslaapje koud en blauw in zijn bedje aangetroffen.

‘Ik wist dat hij dood was,’ zei Liz, ‘maar ik bleef maar proberen hem te reanimeren. Ik bleef doorgaan, ook nadat de ambulance-verpleegkundigen zeiden dat het geen zin meer had.’

Nelson maakte in gedachte een aantekening dat hij dat verhaal moest controleren.

‘Je bent zelf toch ook verpleegkundige?’ zei Judy.

‘Dat was ik. Voordat ik... voordat de jongens werden geboren.’

De jongens. Zo klonk het alsof ze een gezin waren, een gelukkig stel broertjes. Maar Liz Donaldson had telkens maar één kind tegelijk gehad, want ieder jongetje was al overleden voordat zijn broertje werd geboren. Nelson probeerde zich voor te stellen hoe dat moest voelen, maar slaagde er niet in. Hij herinnert zich nu dat Liz zich plotseling voorover had gebogen en Judy’s arm had vastgegrepen.

‘Heb jij kinderen?’

Even leek het alsof Judy niet wilde antwoorden, maar uiteindelijk zei ze, heel zachtjes: ‘Ja.’

‘Hoeveel?’

‘Eén. Een jongen. Hij is net één geworden.’

‘Zorg goed voor hem,’ had Liz Donaldson gezegd. ‘Zorg goed voor hem.’

3

Wanneer Ruth 's ochtends bij de opgraving aankomt, is Phil er al. De opgraving was in eerste instantie niet erg belangrijk, ze was georganiseerd omdat de gemeente er nieuwe openbare toiletten wilde bouwen. De rol van archeologen in dat soort situaties is vaak vrij eenvoudig: ze gaan er aan het werk voordat de aannemers komen, kijken of er bijzonderheden zijn en graven een paar proefsleuven. En tenzij de Ark van het Verbond wordt opgegraven, houdt iedereen zich aan de stilzwijgende overeenkomst dat de bouwwerkzaamheden sowieso doorgaan. Het enige wat archeologen kunnen doen is de vondst noteren en monsters nemen om die voor het nageslacht te bewaren. Ruth denkt vaak dat er in het hele land talloze kantoorgebouwen en parkeergarages met meerdere verdiepingen boven op Romeinse boerenhoeven en dode koningen gebouwd zijn. Maar, en dat geldt voor alles, geld regeert de wereld en aannemers hebben over het algemeen meer geld dan archeologen. Toiletten zijn belangrijker dan oude botten.

De mogelijke ontdekking van Mother Hook heeft echter alles veranderd. Terwijl Ruth de helling afloopt, ziet ze niet alleen het hoofd van de vakgroep maar ook de archeologe van het graafschap en een man met een rode bril op die foto's maakt met een digitale camera. Ted is er ook, hij drinkt koffie uit een thermoskan en grijnst spottend.

'Daar is ze dan,' zegt Phil overdreven joviaal. Hij slaagt er bijna in om de indruk te wekken dat Ruth te laat is, hoewel ze in feite vijf minuten te vroeg is.

Ze loopt naar de sleuf, die met een hek afgescheiden is van de picknickplaats. Achter hen rijst een café uit het gras op als een enorme glazen bol en daartegenover, aan de andere kant van de brug, staat het kasteel, vierkant en geheimzinnig. Ze hebben het

lichaam van de vrouw gisteren opgegraven en de monsters voor C14-datering en DNA-tests zijn inmiddels verzonden. Ruth gaat zich vandaag bezighouden met het onderzoeken van de directe omgeving, de grafsnede, het zoeken naar aanwijzingen in de aarde eromheen en naar voorwerpen – glas, aardewerk, munten – die helpen bij het dateren van het graf. Ze zou dat graag in alle rust doen, maar Phil blijft opgetogen heen en weer dreutelen. Ruth ziet dat hij gekleed is in zijn mooiste Indiana Jones-kleding: safarishorts en een shirt met korte mouwen, hoewel ze zich niet kan herinneren wanneer ze hem voor het laatst werkelijk heeft zien graven.

‘Mark, mag ik je voorstellen aan Ruth. Mark, dit is dr. Ruth Galloway, hoofd Forensische Archeologie. Ruth, dit is Mark Gates, tv-researcher,’ zegt hij met eerbiedig zachte stem.

Jeetje, denkt Ruth, dat is snel. Phil moet op hetzelfde moment dat hij de botten zag al aan de telefoon hebben gehangen. Ze geeft Mark Gates een hand en hij kijkt haar beoordelend aan, alsof hij probeert in te schatten of ze er op tv goed uit zal zien. Waarschijnlijk vraagt hij zich af waar hij een groothoeklens kan kopen.

‘Dus jij bent de dame die de beenderen heeft gevonden,’ zegt Mark.

Ruth vindt het niet fijn dat ze een dame wordt genoemd, maar het is te vroeg om daar nu over te beginnen en ze wil niet dat Phil met zijn ogen gaat rollen op die zogenaamd grappige ‘man omringd door feministen’-manier, dus glimlacht ze alleen en zegt ze ja, zij heeft het skelet opgegraven, maar er moeten nog veel tests worden gedaan.

‘Maar je weet vrijwel zeker dat het om Jemima Green gaat, Mother Hook?’

‘Nou, de periode lijkt te kloppen –’ begint Ruth, maar Phil valt haar in de rede.

‘Ja, daar zijn we heel zeker van. Een vrouw met een haak als hand, wie zou dat anders kunnen zijn?’

‘Kapitein Haak als dragqueen?’ oppert Ted vanuit de sleuf. Phil negeert hem.

‘Want als zij het is,’ zegt Mark terwijl hij zich tot Ruth wendt,

‘is mijn programma zeer geïnteresseerd. Zéér geïnteresseerd. Het zou perfect passen binnen onze specials.’

Wat is zijn programma dan? vraagt Ruth zich af. Hij ziet er niet uit alsof hij van *Time Team* is, het bekende archeologieprogramma. Waarschijnlijk een of andere wetenschappelijke archeologieserie. Misschien voor History Channel.

‘Om welk programma gaat het?’ vraagt Ted.

‘*Women Who Kill*,’ zegt Mark, op licht morbide toon.

Nelson heeft het ook over vrouwen die moorden. Helaas voor hem is het een gesprek met Madge Hudson, crimineel profiler, door Nelson heimelijk aangeduid als Koningin van de Open Deuren. Ook aanwezig zijn brigadier Judy Johnson, brigadier Dave Clough en brigadier Tim Heathfield. Tim maakt vanaf begin van het jaar deel uit van het team; hij is overgeplaatst vanuit Blackpool, waar hij de protegé was van Nelsons oude vriend Sandy McLeod. Hij is een goede aanvulling voor het korps gebleken – kalm en professioneel, altijd respectvol tegenover zijn collega’s, en rekening houdend met hun kennis van de plaatselijke omstandigheden. Maar er bestaat geen twijfel over dat Judy en Clough allebei op hun hoede zijn voor Tim. Clough wantrouwt nieuwe mensen uit principe, en als ze man en afgestudeerd zijn en fitter en knapper dan hij, slaat zijn wantrouwen om in openlijke vijandigheid. Nelson had verwacht dat Judy het wel goed met Tim zou kunnen vinden, maar zij lijkt nog meer twijfels te hebben. Door hun gedeelde afkeer zijn Clough en Judy dichter naar elkaar gegroeid, wat een wonder op zich is, denkt Nelson. Hij weet niet wat Tim van zijn nieuwe teammaten vindt. Op een enkele licht cynische opmerking na dat hij ‘de enige zwarte agent in Norfolk’ is, heeft Tim geen signalen afgegeven dat hij niet in zijn nieuwe omgeving past. Zijn minzame, beleefde manier van doen maakt het vreemd genoeg lastig om persoonlijke vragen te stellen, maar Nelson veronderstelt dat hij dat toch moet proberen.

Nu kijkt Madge de tafel rond, in zalige onwetendheid van de antipathieke tegenkrachten.

‘Het gaat hier om een vrouw,’ begint ze, waarbij ze in Nelsons ogen een nieuw hoogtepunt bereikt in Open Deuren. ‘Een vrouw

die ervan verdacht wordt dat ze haar drie kinderen heeft vermoord. Feit is dat een vrouw die haar kinderen vermoordt vaak depressief is.'

Je meent het, denkt Nelson. Laat hij nou gedacht hebben dat kindermoord erop duidt dat alles prima gaat.

'Maar vaak verschuilen ze zich achter een volmaakte façade. Het is voor hen zeer belangrijk dat ze er perfect uitzien.'

Ongewild denkt hij aan het smetteloze huis van Liz Donaldson. Hij herinnert zich dat ze pantoffels had gedragen om het tapijt niet vuil te maken.

'Hebben we het hier over het münchhausensyndroom?' vraagt Tim.

Clough werpt hem een vuile blik toe, ziet Nelson. Clough raakt altijd geïrriteerd als Tim woorden gebruikt met meer dan twee lettergrepen.

'Ja, over het münchhausen-by-proxysyndroom,' corrigeert Madge. 'Ik denk dat dat heel goed mogelijk is. Münchhausen is een psychiatrische aandoening,' zegt ze, zich tot Clough wendend, 'waarbij iemand een ziekte voorwendt om aandacht te krijgen. In het geval van münchhausen-by-proxy wendden ze een ziekte voor bij iemand anders, meestal een kind, waarbij ze soms zelf de ziekte veroorzaken.'

'Ik weet wat het is,' snauwt Clough. 'Er is toch ook een geval van münchhausen geweest van een verpleegkundige?'

'Liz Donaldson is verpleegkundige,' flapst Nelson er ongewild uit.

Madge knikt. 'Beverly Allitt. Ze werd veroordeeld voor het vermoorden van vier kinderen die aan haar zorgen waren toevertrouwd en een poging tot moord op drie andere kinderen. Een van de theorieën was dat ze aan het münchhausen-by-proxysyndroom leed.'

'Ze heeft dacht ik levenslang gekregen,' zegt Clough.

'Ja. Ze zat opgesloten in het Rampton Secure Hospital. De rechter stelde minimaal veertig jaar voor. Inspecteur Nelson heeft daar een heel goed punt.'

Nelson kijkt net zo verbaasd als iedereen bij die opmerking.

'Personen met münchhausen beschikken vaak over een zekere

medische kennis. Liz Donaldson was verpleegkundige. Zij kent bepaalde symptomen en behandelingen. Ze wist precies waar de artsen en verpleegkundigen naar op zoek waren.'

'Dat is lang geleden,' zegt Judy. 'Na de geboorte van haar eerste kind heeft ze niet meer gewerkt.'

'Dat kan ook een aanwijzing zijn,' zegt Madge. 'Misschien miste ze het prestige dat bij haar vak hoort. Misschien wilde ze bewijzen dat ze slim was, of slimmer, dan het medisch personeel dat voor haar kinderen zorgde.'

'Door ze te vermoorden?' Nelson kan niet voorkomen dat er ongeloof in zijn stem doorklinkt. Hij verdenkt Liz Donaldson, maar het idee dat ze hen heeft vermoord om intelligent over te komen lijkt hem gevaarlijk simplistisch. Hij ziet de reactie van de verdediging al voor zich als de aanklager dat argument in de rechtszaal zou gebruiken.

Madge blijft rustig. Ze heeft ooit tegen Nelson gezegd dat zijn vijandige houding eigenlijk een teken van bewondering of zelfs aantrekkingskracht is. Sinds die tijd tracht Nelson haar zo veel mogelijk te ontwijken. Het probleem is dat Madge er vrijwel altijd bij geroepen wordt als het om een grote zaak gaat. Nelsons baas, hoofdinspecteur Whitcliffe, vindt haar briljant.

'Vrouwen moorden om de meest uiteenlopende redenen,' zegt ze met een engelachtige glimlach.

'Dat geldt ook voor mannen,' zegt Judy. 'Ik bedoel dat münchhausen niet alleen vrouwen treft. Hoe zit het met haar man?'

'Het münchhausen-by-proxysyndroom treft vooral vrouwen,' zegt Madge. 'En ik heb begrepen dat haar man bij geen van deze drie overlijdens aanwezig was. Wat toevallig ook een factor kan zijn. Liz heeft misschien geprobeerd de aandacht van haar echtgenoot terug te winnen. Misschien vond ze het ook vervelend dat de carrière van Bob prima verliep, terwijl die van haar stil was blijven staan.'

Madge noemt beide Donaldsons bij hun voornaam, hoewel ze elkaar nooit hebben ontmoet. Nogmaals, carrièreafgunst lijkt Nelson een flinterdun motief. Michelle had haar baan als kapster opgegeven toen de kinderen werden geboren. Ze had haar beroep

weer opgepakt toen de meiden op de middelbare school zaten. Voor zover Nelson zich kan herinneren, had haar dat geen vervelend gevoel gegeven. Dat deed je gewoon.

‘Maar het zijn allemaal vage vermoedens, of niet?’ zegt Clough. ‘Ik bedoel, er is geen bewijs.’

Dat is precies het probleem. Er is geen hard bewijs. Ze wachten nog steeds op de schouw van David. De overlijdens van de eerste twee kinderen zijn de boeken in gegaan als ‘onverklaard’, maar Nelson heeft een heel leger van experts aangedragen die zeggen dat de rapporten ook op verstikking kunnen duiden. Dat was precies de reden dat Nelson Liz Donaldson had opgehaald voor verdere ondervraging. De pers had er echter lucht van gekregen en zonder nieuw bewijs had hij haar zonder aanklacht moeten laten gaan. Hij beseft dat hij op het scherpst van de snede handelt. De teneur van de verhalen in de media balanceert tussen kwaadaardige kindermoorderares en onrechtvaardig behandelde moeder. Eén verkeerde beweging en Nelson is zelf de grote slechterik in dit verhaal. Daarna zal Whitcliffe hem ontslaan en is hij nog steeds niet dichterbij het antwoord op de vraag wie Samuel, Isaac en David vermoordde.

Met de gedachte aan die namen zegt hij: ‘Zou er een religieuze link kunnen zijn? Alle drie de jongens hebben Bijbelse namen.’

‘Liz Donaldson is niet religieus,’ zegt Judy. ‘Ze heeft de jongens in de anglicaanse kerk laten dopen, maar er is nergens te vinden dat ze naar de kerk gingen. Ze was geen wedergeboren christen of,’ met een korte blik op Nelson, ‘katholiek.’ Judy is net als Nelson katholiek opgevoed.

‘Maar waar komen die religieuze namen dan vandaan?’ vraagt Nelson.

‘Die zijn nogal hip, geloof ik,’ zegt Clough, die David als voor-naam heeft. ‘Heel veel kinderen heten tegenwoordig Noah en Joshua en zo. Het heeft niets te betekenen.’

‘Isaac werd bijna opgeofferd door zijn vader,’ zegt Tim. ‘Samuel werd door God geroepen en David was de uitverkorene. Het zijn ook namen van profeten uit het Oude Testament.’

‘Jij lijkt er heel wat van te weten,’ zegt Clough.

‘Ik ben opgegroeid in een strenggelovig gezin,’ zegt Tim vriendelijk. ‘Ik ben zelf agnost.’

Klinkt logisch, denkt Nelson. Het is hem al eerder opgevallen dat Tim graag alle mogelijkheden openhoudt.

‘Dat is een interessante gedachtegang,’ zegt Madge. Ze schenkt Tim een warme glimlach. ‘Het kind als offerande.’

Nelson denkt aan iets wat Ruth hem ooit heeft verteld over kinderen die in deuropeningen werden begraven als offer aan Janus, de Romeinse god van het begin en het einde. Hardop zegt hij: ‘Hier komen we niet veel verder mee. We wachten eerst de resultaten van de lijkschouwing op David af. Als er enig bewijs is van verdachte omstandigheden, halen we Liz Donaldson opnieuw op. Dan zal ze vast onder de druk bezwijken.’

‘Daar zou ik maar niet te veel op rekenen,’ zegt Madge. ‘Vergeet niet dat ze het misschien zelfs leuk vindt om haar intelligentie met die van jou te meten.’

Judy snuift, alsof ze wil zeggen dat Nelson het altijd zal verliezen als het om een intelligentiestrijd gaat.

Als Nelson weer in zijn kantoor is, zegt Leah, zijn PA, dat zijn tovenaarsvriend heeft gebeld.

‘Cathbad?’

Judy, die bij de ingang staat, slaakt plotseling een kreet.

Nelson draait zich om. ‘Wilde je me spreken, Judy?’

‘Nee.’ Ze gaat weg.

Als hij weer alleen is belt Nelson met zijn vriend, die strikt genomen een druïde is en geen tovenaarsvriend. Hij mist Cathbad, die kort ervoor naar Lancashire is verhuisd. Hoewel Cathbad ongetwijfeld knettergek is, kun je met hem altijd rekenen op een interessant gesprek.

Cathbad komt meteen ter zake. ‘Liz Donaldson is onschuldig.’

‘Wat weet jij daarvan?’

‘Dat weet ik gewoon,’ zegt Cathbad, irritant raadselachtig als altijd.

‘O, oké, dan is het goed. Ik zal het onderzoek stopzetten. Bedankt voor je belletje.’

‘Sarcasme is een verdedigingsmechanisme, Nelson.’

‘Ik heb alle verdedigingstechnieken nodig die er zijn.’

‘Ik ken Liz Donaldson,’ zegt Cathbad, iets milder nu. ‘Ze is een fantastisch mens. Het is ondenkbaar dat zij zoiets zou doen.’

Maar het ondenkbare gebeurt wel, denkt Nelson. Ik denk er voortdurend aan. Hardop zegt hij: ‘Ik kan deze zaak niet met je bespreken, Cathbad.’

Cathbad zucht, helemaal vanuit het noorden, de streek van Nelson. ‘Wees voorzichtig, Nelson,’ zegt hij.

‘Voorzichtig waarmee?’

‘Als je een onschuldige vrouw veroordeelt, word je vervloekt.’

Nelson weet dat dat geen grap is.

Eerste druk april 2023

Oorspronkelijke titel *The Outcast Dead*

Oorspronkelijke uitgever Quercus Editions Ltd

Copyright © 2014 by Elly Griffiths

All rights reserved including the rights of reproduction in whole or in part in any form.

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2023 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Janet Limonard-Harkink

Omslagontwerp De Weijer Design, Baarn

Omslagillustratie Shutterstock / De Weijer Design

Opmaak binnenwerk Crius Group

ISBN 978 90 261 6524 5

ISBN e-book 978 90 261 6525 2

ISBN luisterboek 978 90 261 6526 9

NUR 332

De fragmenten op pagina's 204 en 271 zijn een vertaling van Rudy Bremer, verschenen bij Ambo, Amsterdam, 1998

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.